

критическата литература, уви!), е определен принос в изучаването на развоя и особеностите на българската критика. Тя ще бъде ценно помагало на всеки, който иска да надникне в света на критика и да се запознае със създаденото от този критик. И ако това не е всичко, което трябва да може една критическа книга, то поне не е малко, за да заслужи своя достоен живот сред читателите.

Панко Анчев

„СЛАВЯНО-РУССКИЕ РУКОПИСИ XV—XVI ВЕКОВ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ МОСКОВСКОГО УНИВЕРСИТЕТА (ПОСТУПЛЕНИЯ 1964—1978 ГОДОВ).

Составители Н. А. Кобяк, И. В. Поздеева.

Изд. Московского университета, 1981

Историческата съдба на старобългарската ръкописна книга се изяснява с всяко ново проучване на книгохранилищата и ръкописите сборки в много страни. Български паметници от средновековната епоха се съхраняват в славянските страни, Румъния, Гърция, Франция, Италия, в манастирите на Атонския полуостров и Синай. Най-голяма част от старобългарското ръкописно наследство съдържат архивните фондове и библиотеките на Съветския съюз.

Ново дело на съветската археография е описът на славяно-руските ръкописи от XV—XVI в., намиращи се в библиотеката на Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“. В него са обхванати постъпленията през периода 1964—1978 г. Изданието на Н. Кобяк и И. Поздеева в същност продължава опис на Е. Конюхова на редките книги и на ръкописите от XIII—XVIII в., издирени и съхранявани в същата библиотека до 1963 г. Няколко години по-късно учените от Московския университет активно се включват в общосъюзните археографски експедиции. От 1971 г. под ръководството на катедрата по изворазнание към Историческия факултет група от филолози, изкуствоведи, историци и библиотечни работници провежда 28 археографски проучвания в 19 района на страната и открива повече от 2000 паметника, от които 102 ръкописа от XV—XVII в. Най-старата библиотека в Москва съхранява и ръкописи от частни колекции като тази на известния московски лекар и събирач на ценни книги В. Величко.

Изданието е предназначено за специалистите в областта на староруската история и литература, за палеографи, археографи и историци на изкуството. Книгата представлява особен научен интерес за славистите и изследвачите на староруската култура. С професионална вещина са описани 54 ръкописа от XV—XVI в., получени в библиотеката през последните години. Характерът на археографската експедиционна дейност е нало-

жил оформянето на три основни колекции: Ветковско-Стародубската, Верещагинската и Молдавско-Украинската.

Описът на съветските учени съдържа предговор, опис на ръкописите, 4 приложения и указатели. Въвеждащата част отразява метода на работа при описанието на паметниците, характеризира в общи линии сборките и изтъква най-ценните ръкописи, разяснява структурните особености на книгата. „За опис на ръкописите — подчертават авторите — ние избрахме методиката, която осигурява, доколкото е възможно в рамките на един опис, максимално пълно разкриване на съдържанието на книгите и особеностите на външното оформление на всеки ръкопис.“¹ Съставителите са се придържали към принципните положения, изложени в „Инструкция за описване на славяно-руските ръкописи от XI—XIV в. за Сводния каталог на ръкописите, съхранявани в СССР“ (М., 1974). За разлика от авторите на инструкцията Н. Кобяк и И. Поздеева включват в своя опис значително по-малко ръкописи, неизвестни в научната литература. В Сводния каталог, издаден от АН СССР, ще бъдат описани стотици паметници, значителен брой от които са били обект на външнотри проучвания. От друга страна, докато Сводният каталог е предназначен за специализирани изследователски среди, разглежданият опис се предлага на по-широк кръг читатели.

В тази връзка описът на археографите от Московския университет не само въвежда в научен оборот нови паметници, но и дава възможно най-пълна представа за тяхното съдържание. Това налага представянето на ръкописите по листове, като се отбелязва съдържанието на всички влизаци в книгата сборници, включително и сборниците с постоянен състав. По отношение на пролозите съставителите са възприели отбелязването на паметта на светците по дните на месеца. Сравнително подробно се описват ръкописите с литургическо съдържание. Посочват се всички руски и славянски празници, влизаци в състава на месецословите. В предлагания опис Н. Кобяк и И. Поздеева не си поставят задачата да сравняват текстовете и да определят редакциите на творбите, съставящи сборниците. Авторите посочват редакциите на типа книги и само в случай, когато те са известни вече в научната литература (в публикациите на Л. П. Жуковска, О. П. Лихачова, Н. Ю. Бубнов, Д. С. Ищенко, В. Р. Федер, Г. С. Баранкова, А. А. Момина и др.).

С оглед предаването на правопаса на паметниците съставителите са се насочили към неговото точно спазване: титлите не се разкриват, надредните букви се изписват въ-

¹ Славяно-руските рукописи XV—XVI веков Научной библиотеки Московского университета (Поступления 1964—1978 годов). М., изд. Московского университета, 1981, с. 9.

ре в думите и се отбелязват с курсив, изписва се началото на всички произведения освен каноничните и литургичните текстове. След жанровото означение на ръкописа, датировката му, определянето на правописа и на редакцията по-нататък описът се извършва по определени раздели, които улесняват работата с изданието и придават стройност и системност. В тези раздели са представени водните знаци, украсата, съдържанието, приписките, подвързията, степената на запазеност, изворите, времето на постъпване в библиотеката и в отделни случаи към даден ръкопис има раздел „Бележки“. Ръкописите са описани в определен ред — сборници със смесено съдържание, сборници с постоянен състав и литургически произведения.

Описът съдържа специален раздел „Приложения“, в който са дадени сведения за ръкописи, открити през 1978 г., за Тълковна азбука, 43 илюстрации на 33 ръкописа, опис на подвързията през XVI в. Дело на Н. Кобяк са три показалеца — на паметниците, именен и на географските названия.

Заслужава отбелязване богатият и разнообразен жанров състав на паметниците: азбука тълковна, апостол, видения, въпроси и отговори, евангелия, жития на византийски и славянски светци, Златоуст, канони за Богородица, минеи, молитви, мъчения, патерици, поучения, притчи, слова, триоди, устава, чудеса, шестоднев и др. Новооткритият материал разширява представите ни за развитието на руската ръкописна книга, нейното външно оформление, украса и писмо. Ценна информация за руската история и култура, за мирогледа и психологията на средновековния човек съдържат приписките към отделните ръкописи. Те предлагат и нови данни за състава на библиотеките през XVI—XVII в., за характера и функциите на руското книжовно наследство през вековете.

В опис са представени няколко сборника със смесен състав. Първият от тях (№ 1396) съдържа слова, поучения и съчинението на Максим Грек „Словеса супротивна противу глав Самуила Евреина“ (с. 19). Ръкописът е датиран към средата на XVI в., руски извод. Трябва обаче да бъде отбелязано влиянието на българската православна традиция (в думи като „скѣ“, „сѣшчествѣ“, „мѣжничѣ“, „многѣжѣ“, „пѣток“, „распѣсѣ“ и др.), в употребата на перфектни глаголни форми („Дах“, „въврѣжихсѣ“, „потопох“, „погѣбих“ и т. н.). Този ръкопис притежава голяма научна стойност за българското изворознание, текстология и литературна история със сведенията и съчиненията, посветени на Константин-Кирил Философ. На л. 398б под 14 февруари е отбелязана паметта на славянския първоучител: „Въ Селоустѣм градѣ бѣ етерѣ мѣжѣ.“ От л. 400б до л. 409б се намира част от Кириловото житие: „Въ лахох же бывшѣ...“ В пролог за септември—февруари № 825 от Верещачинската сбирка под 14 февруари

също е отбелязана паметта на „Кирила философа учителя словенскаго“ (с. 66). В колекцията на В. Величко се е запазил Псалтир с последование от средата на XVI в., където се намира Служба с канон на Кирил (с. 130). Този псалтир е един от малкото ръкописи, в които преписвачът е оставил името си: „А сѣю псалтирь писал многогрѣшнын Ефѣрьмъ клирикѣ“ (л. 341б). Паметта на Методий е отбелязана в пролог за март—август № 1103 от Верещачинската сбирка, пространна редакция, руски извод — под 11 май: „прп. Мефедѣя епископа моравскаго“ (с. 71).

Два от ръкописите свидетелствуват за разпространението на култа към основателя на голямия български средновековен книжовен център — Рилския манастир. В месецослова на Псалтир с последования № 22, руски извод, под 19 октомври е отбелязана паметта на Иван Рилски (с. 128). Нов препис на житие с чудо на светеца откриваме в Стишен пролог за септември—февруари от първата третина на XVI в., № 818 от колекцията на Верещачин. Под 19 октомври е преписът на Първото

проложно житие на светеца: „Сѣмъ прѣдѣбныиѣ нѣшѣ нашѣ Иованнѣ величїи...“ (с. 47). Иван Рилски е застъпен и в месецослова на Изборно евангелие от 1564 г., руски извод, № 1395 от сбирката на В. Величко (с. 94). Новите извори за Иван Рилски способствуват за уточняване времето на проникването на житията в руската писменост, за установяването на техните редакции и преправки на руска почва, както и за изучаването на мястото на българския светец в църковнобогослужебната традиция на староруската литература.

Специален изследователски интерес заслужават всички ръкописни сборници, в които наред с руските светци са упоменати и южнославянски подвижници. В пролози и служебни минеи от XVI в. е отбелязана паметта на сръбските светци Сава (14 януари) и Симеон (13 февруари) от известната средновековна сръбска династия на Неманичите. В два от ръкописите са отразени църковните чествувания на чешките светци Людмила и Вячеслав (16 септември). Широко застъпени са руските църковни и исторически дейци Авраамий Ростовски (29 октомври), Алексей Михайлович (1645—1676), Антоний Печорски (10 юли) и Теодосий Печорски (3 май) — основатели на Киево-Печорската лавра, Борис и Глеб (24 юли), Сергей Радонежски (25 септември) и др.

Сборниците със смесено съдържание включват разнообразни жанрови форми и произведения на изтъкнати византийски и славянски средновековни книжовници. На вниманието на литературоведите, лингвистите и историците са новите преписи на слова и поучения от Патерика, съчинения на Кирил Александрийски, Атанасий Велики, Йоан Дамаскин, Ефрем Сирий, Андрей Критски, литургията на Йоан Златоуст, „Шестоднев вкръстѣ“,

Учителното евангелие, притчи, апокрифи за сътворението на света, въпроси и отговори, чудеса на светците Георги, Аверкий, Николай, Михаил, Василий, Козма и Дамян и др., повести и старообрядчески творби. В един от сборниците — Учително евангелие с житието на Йоан Богослов, № 1398 от XVI в., руски извод — има ценна приписка на Андрей Зевскин, живял през XIX в.: „Читател, колко приятно видеть потомству остатки предковъ своихъ драгоценней рукописной древности. О неоцененная древность!.. Не одна рука времени има твою загладила, но и зависть окрестныхъ враговъ твоихъ болшею частью предала огню и остроу меча — громъ хищной войны поглащалъ твои труды нееднократно — и мы твои потомки едва где обрящемъ следы священнейшихъ вашихъ упражнений, превышающихъ меру человечества... С низжайшимъ моимъ почитаниемъ безуюсь воздать благодарность древнему писателю сея книги по имени Прохору“² (с. 34).

Изключително важно значение за славистиката имат преписите от съчинения на видния Кирило-Методиев ученик и последовател Климент Охридски. Поученията и похвалните слова на старобългарски писател се срещат в ръкописи с различно предназначение: сборници със смесено съдържание, пролози и тържественици. В сборник № 109 от Карелската колекция, съдържащ слова и поучения от смесен характер и слова за дните на постния триод и пасхалната седмица, XVI в., откриваме Климентовата Похвала на пресвета Богородица: „Восиѡ намъ, братіе, свѣтъ днсь.“ (л. 114 — л. 121а — с. 25).

В книгата на Н. Кобяк и И. Поздеева са описани три пролога, всеки от които съдържа произведения на Климент Охридски. Така в Стишен пролог № 818 от Верешчагинската сбирка, XVI в., руски извод, се намират два преписа на Климентовото Поучение за Рождество Богородично с начало: Приспѣ время, братіе, нашему спсению...“ (л. 549 — с. 46); препис от Поучение за предпразненство на Рождество Христово с начало: „Да есте въдоуще, братіе, ѿко в сѣи днь постъ...“ (л. 551 — л. 553 — с. 54); препис от Поучение за Богоявление с начало: „Прсно подобнъ ес, братіе, подвигъ добрыи показати...“ (л. 553а — л. 553б) и препис от Поучение за Сретение господне с начало: „Днсь, братіе, законодавецъ законъ съвршаѡ...“ (л. 554 — л. 556 — с. 54).

Богат на преписи от Климентови произведения е Пролог за септември — февруари, XVI в., руски извод, № 825. Освен поученията на Климент, срещащи се в пролог № 818, в този ръкопис са поместени още три негови

² Славяно-русские рукописи XV—XVI веков Научной библиотеки Московского университета, с. 34.

творби. Първата от тях е Поучение за Рождество Христово: „Пристѣпите, братіе и сиве, послушанте...“, Поучение за светите тайни (за причащаването): „Се нѣтъ хотѣщихъ причаститисѡ...“ и Слово за предпразненство за Сретение господне: „Да есте въдѣще, братіе възлюбленнѣи, ѿко в сѣи днь...“ (с. 63—65).

Последният от пролозите, № 1103, съдържа шест съчинения на даровития Кирило-Методиев ученик, сред които ще отбележим преписите на неговите поучения (пред Благовещение, за евангелиста Марко, за апостола Петър и Павел, за Преображение и Успение Богородично).

Ново доказателство за широкото навлизане на книжовното дело на Климент Охридски в староруската писменост са преписите на негови творби и тържественици, открити на територията на Пермска и Бriansка област. В ръкопис № 1102 откриваме Второто похвално слово за светите отци, Слово за възкресение Христово, Похвално слово за пророк Илия, Похвални слова за Козма и Дамян, Михаил и Гавриил, Никола Чудотворец — дело на Климентовото перо — са отбелязани в Тържественик № 817 от Пермската колекция и № 295 от Ветковската сбирка.

При уточняването на Климентовото авторство българските учени констатираха, че в старославянската книжовна традиция в едни случаи съчиненията на Климент се разпространяват с неговото име, поставяно в заглавието на съответното слово или поучение, а в други то се изпуска. Не са редки случаите, когато Климентови съчинения се приписват на Йоан Златоуст.³ В разглеждания опис само в две от Климентовите произведения е посочено името му: Поучение св. Климента на преображение („Послушанте, брате, скажю вамъ...“) (с. 77) — в Пролог № 1103 и Слово за Михаил и Гавриил („Наста, празднолюбци, пресвѣтлоє торжество...“) — рък. № 817 (с. 85). Останалите преписи се отнасят към онези произведения на ораторската проза, които безспорно принадлежат на Климентовото перо и по убедителен начин бяха доказани от българската наука (в проучванията и издирванията на Б. Ст. Ангелов, К. Куев, Хр. Кодов, Кл. Иванова).

В опис на Кобяк — Поздеева са отбелязани и съчиненията на известните български книжовници, политически и църковни дейци митрополит Киприан и Григорий Цамблак. В тържественик за септември — май от края на XVI в. (рък. № 817) е запазен препис на съставеното от Киприан житие на киевския

³ Климент Охридски. Събрани съчинения. Т. I. С., 1970. Т. II — 1977. Т. III — 1973. Обработили Б. Ст. Ангелов, К. М. Куев, Хр. Кодов и Кл. Иванова. Изд. на БАН.

митрополит Петър (с. 86). Честването на митрополит Киприан в руското богослужение е засвидетелствувано в месецословите на Псалтир с последование от 1553—1554 г. (рък. № 779, с. 126) и Псалтир с последование от първата половина — средата на XVI в. (рък. № 22) под датата 16 септември (с. 128). В новооткритите руски ръкописи откриваме две съчинения на Григорий Цамблак. Неговото Поучение за неделата на светите праотци („Древнии оубо они и прежде закона бжствении моужіе...“) влиза в състава на ръкопис № 1398 — Учительното евангелие от първата половина на XVI в. (с. 33). В един от тържествениците (№ 1102), съдържащ няколко Климентови творби и Слово за преображение („Бъ пръваго члѣка створи...“) на Йоан Екзарх, е поместено и Цамблаковото Слово за усекновение Предтечово („Паки иоудѣм жадает прѣчьскыя крове...“) (с. 81).

Най-голяма част от сборката на библиотеката съставят ръкописите с евангелски текстове (№ 20—№ 33). Тук трябва да отбележим силното влияние на старобългарското ръкописно наследство. Така в четириевангелие от втората половина на XV в. (№ 339 от Ветковската сборка) се срещат думи с употреба на носовките („бжджцх“, „молбж“ и др. — с. 95). Авторите на описа не са определили извода на ръкописа, който притежава всички качества да бъде посочен като български. За някои от ръкописите правилно е определен среднобългарски извод. С малки изключения четириевангелията съдържат предисловието към евангелието от Матей на Теофилакт Български.

Приносен характер в изучаването на славянските азбучни стихове има препиcът на „Тълковна азбука“ в ръкопис № 1396 — Сборник от слова и поучения от XVI в., руски извод. Целият текст на тълковната азбука е обнародван в Приложение II, като са запазени основните правописни особености на паметника. Този текст, известен в науката под названието „Аз есмь всему миру свѣт“ („Азбука тълковна за Христос“, а в по-късните преписи „Христова азбука“), с оглед на текстологията има сходни моменти с първата редакция на произведението по класификацията на съветските медиевисти Н. Демкова и Н. Дробленкова. Редакцията и литературната история на „Аз есмь всему миру свѣт“ са определени въз основа на редица преписи и на класификацията на тълковните азбуки-акростихове в историята на старославянската средновековна поезия.

Препиcът от библиотеката на Московския университет в много отношения се отличава от ръкопис № 573 на Волоколамската сборка. Различия се срещат още в самото название на азбуката — в описа на Кобяк—Поздеева паметникът носи заглавието „Аз есмь свѣт мирѣ“, което е единствено, като се сравни

с останалите преписи. Трябва да се отбележи, че в тази творба липсва стихът с буква „У“. От друга страна, докато в предишните преписи азбуката завършва с буква „Ѣ“, разглежданият тук паметник съдържа азбучни стихове на буквите „Ю“, „Ѧ“ и „Ѧ“.

Ю. Югомъ въетром развѣю въсю въселенію.

Ѧ. Ѧша ма жидове и на крѣсть притвоздиша.

Ѧ. Юже ма пророци проповѣдаша, и апсли еже ѿ мнѣ наоучиша.⁴

Твърде съществени са разнотечията в текста след много от буквите. Така например в края на буква „В“ в нашия препис е прибавено „и мысль“ (В. Вѣдо всю таянѣ въ

члѣтѣ и мысль). Съдържанието на буква „Д“ е следното: „Д. Добро ес творачиимъ волю мою.“ При съпоставка с разнотечията у Н. Демкова и Н. Дробленкова се констатира, че подобно съдържание не се среща в другите преписи. Докато в ръкопис № 573 от сборката на Волоколамския манастир текстът след буква I гласи: „I. Око мое на всѣ праведникъ призирает“⁵, в тълковната азбука от библиотеката на Московския университет след буква I стои: „Прѣгль мои иже на ибсѣх.“ Значителен брой разнотечия се появяват и при следващите букви от азбучния акростих. По този начин става ясно, че новооткритият препис на „Азбука тълковна“ има своя литературна съдба, неговият автор по различен начин е използвал общия за всички варианти извор — свещеното писание — и е включвал други текстове в повествованието на азбучния акростих. „Азбука тълковна“ е паметник, който ще привлече вниманието на славистите и ще постави въпроси от текстологически, литературен и общокултурен характер.

В Приложение II са представени „Пословици и кратки нравоучения“, разположени преди текста на „Азбука тълковна“ в ръкопис № 1396. Със своя обобщаващ характер и социално-историческо съдържание този т. нар. малък жанр в литературата и народното творчество отразява особеностите на мирогледа и класовата идеология на средновековното руско общество през XVI в. С типизацията

⁴ Н. С. Демкова, Н. Ф. Дробленкова. К изучению славянских азбучных стихов. — Труды отдела древнерусской литературы. Т. XXIII. Литературные связи древних славян. Л., 1968, с. 15—61; Н. Кобяк, И. Поздеева. Славяно-русские рукописи XV—XVI веков Научной библиотеки Моск. ун-та, с. 143.

⁵ Н. С. Демкова, Н. Ф. Дробленкова. К изучению славянских азбучных стихов, с. 55.

на явленията и възплащаването на богатия житейски опит на народа някои от пословиците в ръкописа се доближават до образци от фолклорното руско изкуство. Такъв паралел може да бъде направен с литературната поговорка „Умъ вѣстръ безъ книгъ, акы птица безъ крыл, ако же покѣшается възлетѣти, и не можетъ. Тако и оумъ не домыслится съвършена разѣма безъ книгъ.“⁶ Както в целия славянски фолклор, така също и в руското народно творчество могат да бъдат посочени много пословици, в които високо се оценяват значението на книгата, знанията за човека и неговия напредък („На птицата са нужни крила, на човека — книга и разум“ и др.).⁷

С художествените средства на алегорията, антикитата и сравненото публикуване в описа пословици характеризират страни от същността на човека („Рисъ постра изъ врѣха, а члци изъ нѣтра лѣжавѣи“), човешките взаимоотношения („Дрѣга лѣстива дрѣжба, акы зимнее слнцѣ грѣеть“ или „При власти много дрѣговъ вбращаеши, а при напасти никого же“), бичуват отрицателните качества („Лѣнливый горше болнаго: болный лежитъ и да не ѣсть,

а лѣнливый лежитъ и ѣсть“).⁸ Голяма част от пословиците са преписани от библейски съчинения и произведения на различни църковни писатели.

Описът на Н. Кобяк и И. Поздеева е придружен от специален раздел „Илюстрации“, представляващ своеобразен палеографски албум с образци от кирилско писмо, десетки различни почерци, орнаменти, миниатюри и подвързия. Представени са снимки на Сборник от слова и поучения от средата на XVI в. (№ 1396), Учително евангелие с житието на Йоан Богослов (№ 1398) — (първата половина на XVI в.), пролози за септември—февруари от втората половина на века (№ 8 и 9), Апостол (№ 15—19), миниатюри на четиримата евангелисти в Изборно евангелие от 1564 г. (№ 20), писмо и украса на четириевангелия (№ 21—26, 29—31 и 33), служебни минеи и псалтир.

Описът на Н. Кобяк и И. Поздеева е изпълнен на високо научно равнище, с подробни археографски сведения за паметниците и с богати илюстрации на писмо, украса, миниатюри и художествени стилове. Новата книга ще привлече заслужено вниманието на славистите и на българските учени, ще очертае нови проблеми в изучаването на българската литературна история. С въвеждането на неизвестен изворен материал ще бъде хвърлена нова светлина върху многовековните българо-руски книжовни и културни връзки.

Елена Томова

⁶ Н. А. Кобяк, И. В. Поздеева. Славяно-русские рукописи XV—XVI веков, с. 144.

⁷ Н. И. Кравцов, С. Г. Лазутин. Русское устное народное творчество. М., 1977, с. 82.

⁸ Н. А. Кобяк, И. В. Поздеева. Цит. съч., цит. стр.

ГОДИШНО СЪДЪРЖАНИЕ

НА СП. „ЛИТЕРАТУРНА МИСЪЛ“ — ГОД. XXVI, 1982

ЛМ — „Пътят на огъня“. VIII, 3.

ЛМ — Четвърт век списание „Литературна мисъл“. I, 3.

ЛМ — Четвърта международна писателска среща — София'82. X, 7.

СТАТИИ

Андреева, Надежда — В памет на Пеньо Русев. IV, 3, 93.

Аретов, Николай — П. Р. Славейков и някои жанрооформящи процеси в българската възрожденска белетристика. III, 86.

Атанасов, Александър — Георг Лукач за своеобразието на естетичното. V, 85.

Бичков, Виктор В. (Москва) — За източниците на средновековната теория на знака и значението. V, 121.

Василев, Сава — Стефан Стамболов и неговата поезия. V, 47.

Велчев, Петър — Разцветников като поет-преводач. VI, 45.

Войникова, Антоанета — Опит за нов прочит на „Михал Мишкоед“ (Към въпроса за раждането на българската комедия). III, 73.

Вучков, Юлиан — Пиесите на Рачо Стоянов. VI, 12.

Григорова, Людмила — Творецът и неговият „двойник“. II, 109.

Гуляшка-Балканска, Светла — Стоян Михайловски — опит за портрет. „Денят се познава по утрото“. VIII, 44.

Димитрова, Елена — Стилът на Фурнаджиев. VII, 27.

Димов, Георги — Формиране на ново литературно-естетическо съзнание в националния ни книжовен живот. I, 14.

Дончева-Панайотова, Невяна — Черноризец Храбър и Паисий Хилендарски — исторически и литературни аналогии. II, 78.

Зарев, Пантелей — Големият, реалистичният държавник на съвременността. X, 3.

Захариев, Луко — Поет на оптимизма (Младен Исаев на 75 години). X, 13.

Звезданов, Николай — Етико-философската основа на „Майсторът и Маргарита“ от Михаил Булгаков. II, 87.

Золотуски, Игор (Москва) — Блок и Гогол. VII, 72.

Иванов, Славчо — Полемичният патос в литературната критика на Йордан Маринополски. VI, 71.

Илиев, Велизар — Маркс и Лесинг. VIII, 70.

Йорданов, Александър — Нашата забрава и непознатият Георги Константинов. V, 37.

Карастоянов, Христо — Разказвачът Матвей Вълев. V, 68.

Кирова, Милена — Скандинавската литература у нас на прелома между XIX и XX в. VIII, 90.

Конев, Илия — Научното дело на акад. Емил Георгиев. VIII, 28.

Кунчева, Рая — Хорей и народни размери. IV, 59.

Леков, Дочо — За литературните поколения през Възраждането. I, 30.

Лихачов, Д. С. (Ленинград) — За точността в литературознанието. I, 6.

Маркова, Ралица — Творческият път на Рафаел Алберти (80 години от рождението на поета). X, 60.

Маркова, Ралица — Трагедийното и жизнеутвърждаващото начало в поезията на Федерико Гарсиа Лорка. V, 98.

Младен Исаев пред „Литературна мисъл“. X, 10.

Мутафов, Енчо — Модерният лирически тип. II, 40.

Николова-Гълъбова, Жана — Стефан Цвайг — живот и творческа същина. III, 97.

Николова-Пашова, Видка — Из „Биография на двойника“. Асен Разцветников. VI, 25.

Николчина, Миглена — Героят-утопия. VI, 103.

Пантелеева, Нина — За изключителната личност и тълпата в поезията на Пенчо Славейков. VI, 65.

Петев, Николай — „Светът е на тези, които обичат.“ X, 22.

Петканова, Донка — Приемственост между стара и нова българска литература. VI, 3.

Радинска, Валентина — Биография на едно стихотворение (95 години от рождението на Димчо Дебелянов). III, 16.

Райков, Сергей — Достоевски — гений на съмнението (Разговор с проф. Борис Бурсов). III, 102.

Рачева, Бисерка — Насоки в рецепцията на немската литература у нас в началото на века. IV, 77.

Русев, Пеньо — Станислав Шибишевски на българска сцена. IV, 95.

Сугарев, Едвин — Между везните на колебанията и пламъка на революцията. VII, 52.

Ташков, Димитър — Импресионизмът и пейзажната лирика на Кирил Христов. X, 53.

Тодоров, Илия — „Дякон Васил Левски“. VII, 5.

Тодоров, Цветан — Три възгледа за поетическия език. IV, 47.

Топалов, Кирил — Григор Пърличев и гръцката политическа и културна история. VIII, 31.

Шишкова, Магдалена — Книга за кръстопътищата на живота. II, 61.

Янев, Георги — Превъплъщенията на героя или парадоксите в „Снаха“. VI, 91.

Академик Емил Георгиев. VII, 3.

ГОДИШНИНИ

220 години от написването на „История славяноболгарская“

Коларов, Михаил — Паисий Хилендарски и Захарий Орфелин. IX, 102.

120 години от рождението на Иван Шишманов

Димов, Георги — Иван Шишманов и западноевропейските литератури. VIII, 8.

120 години от рождението на Братя Миладинови

Дамянова, Румяна — Иденте на Братя Миладинови, отразени в писмата им. III, 10.

Начев, Венцеслав — Творци на българската обнова. III, 3.

100 години от рождението на Георги Димитров

Коларов, Стефан — С величието на човека и вожда (Образът на Георги Димитров в българската поезия). V, 8.

Кунева, Виолета — Георги Димитров и прогресивната френска интелигенция. V, 26.

Славова, Маргарита — Образът на Георги Димитров в детско-юношеската проза. V, 20.

Цанев, Георги — Георги Димитров за литературата. V, 3.

100 години от рождението на Боян Пенев

Анчев, Панко — Боян Пенев. VI, 9.

Балабанова, Христина — Боян Пенев и българското компаративно мислене. IV, 18.

Константинова, Елка — Безсмъртното дело на Боян Пенев. IV, 3.

Радев, Иван — Боян Пенев и Йован Скерлич. IV, 27.

100 години от рождението на Георги Райчев

Константинова, Елка — Георги Райчев. X, 27.

100 години от рождението на Теодор Траянов

Бенатова, Ирина (Киев) — Мотивът на Ботевата балада „Хаджи Димитър“, отразен в творчеството на Теодор Траянов, Гео Милев и Николай Хрелков. I, 73.

Илиев, Стоян — Теодор Траянов. I, 56.

80 години от рождението на Светослав Минков

Стоянова, Людмила — Фантастичните гротески на Светослав Минков. II, 30.

60 години от създаването на СССР

Каназирска, Маргарита — Към проблема за епичното в романите „Иван Кондарев“ на Емилиян Станев и „Тихият Дон“ на Михаил Шолохов. IX, 69.

Колевски, Васил — Максим Горки — георетик на социалистическия реализъм. IX, 30.
Кузнецов, Феликс (Москва) — Неокончателни изводи. IX, 3.
Райнова, Маргарита — Художествената интерпретация на образа на Емелян Пугачов в руската съветска литература. IX, 38.
Шейтанов, Тончо — Прозата на Василий Шукшин и традициите на руската класическа литература. IX, 55.

ЧУЖДЕСТРАННАТА НАУКА ЗА БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА

Грачоти, Санте (Рим) — Поезията на Атанас Далчев. II, 18.
Захаржевска, В. А. (Киев) — По въпроса за художественото многообразие на българската проза от 60-те и 70-те години (в сравнение с руската и украинската проза). II, 3.
Пикио-Симонели, Мария (САЩ) — Някои бележки върху „актовете“ от църковния събор на катарите в Сен Феликс де Караман. II, 26.
Шайкевич, Б. А. (Одеса) — Септемврийската литература и изобразително изкуство през 1923—1927 г. III, 33.

АНКЕТИ

Григоров, Георги М. — Четири разговора с Ангел Тодоров (детство, юношество, гимназиални години). VIII, 107.

ПО СТРАНИЦИТЕ НА СП. „ВОПРОСЫ ЛИТЕРАТУРЫ“

Давидов, Юрий (Москва) — Две схващания за нигилизма (Достоевски и Ницше). VI, 117.

ПРОФИЛИ

Бояджиева, Ваня — Владимир Голев. X, 49.
Велчев, Петър — Блага Димитрова. I, 113.
Велчев, Петър — Димитър Методиев. X, 41.
Петев, Николай — Добри Жотев. III, 66.
Попиванов, Иван — Камен Калчев. III, 53.
Спирidonov, Александър — Димитър Талев. I, 92.
Стефанов, Христо — Георги Джагаров. IX, 89.
Танев, Димитър — Слав Хр. Караславов. IX, 97.

ШЕДЬОВРИ НА СВЕТОВНАТА ЕСТЕТИЧЕСКА МИСЪЛ

Канети, Елиас — Херман Брох. X, 90.
Ортега-и-Гасет, Хосе. Четири есета. I, 122.
Унамуно, Мигел де — Две есета (Рицарят на печалния образ. VII, 84. За ерудицията и критиката. VII, 94).

НАУЧНИ СЪОБЩЕНИЯ, СПОМЕНИ

Ангелов, Боньо — Книжовникът Дойно Граматик. VI, 182.
Ангелов, Боньо — За старобългарския книжовник от XV в. дяк Андрей. VI, 185.
Бекриев, Христо — Непознато писмо от П. Р. Славейков. V, 144.
Бояджиев, Пирин — Към въпроса за литературните източници на Вазовото стихотворение „Веъкът“. III, 130.
Влахов, Георги — Непубликувани писма на Кузман Шапкарев от живота му през 1869—1883 г. VIII, 146.
Вълчев, Георги — Естонското литературно присъствие у нас. IX, 124.
Дудевски, Христо — Николай Островски и неговият роман „Как се каляваше стоманата“ у нас (Нови материали). VII, 128.
Душков, Атанас — Димитър Подвързачов в моите спомени. V, 146.
Кантарев, К. Н. — Вероятният повод за написването на „Моята молитва“ от Хр. Ботев. I, 153.
Колев, Никола — Българистиката във Франция. X, 98.
Кунева, Виолета — Гръцката публицистика за Георги Димитров (1933—1934). I, 155.
Лазарев, Л. (Москва) — „Но свършват ли делата някой ден...“ II, 137.
Мьонесланд, Свейн (Норвегия) — Норвежкият превод на „Под игото“ от 1895 г. I, 160.
Пенева, Виолета — Спомени на Никола Пенев за неговия брат — проф. Боля Пенев. VII, 126.
Тотева, Райна — Житейският път на Димчо Дебелянов. III, 113.

ИЗ ЧУЖДЕСТРАННИЯ ПЕЧАТ

- Литературни списания от Франция, Испания и САЩ. I, 164.
Литературни списания от ГДР и Италия. II, 154.
Литературни списания от ФРГ и Канада. III, 138.
Литературни списания от Холандия, Франция, Италия и Куба. IV, 152.
Литературни списания от Австрия и САЩ. V, 152.
Литературни списания от Франция. VI, 189.
Литературни списания от ФРГ, Италия и Испания. VII, 138.
Литературни списания от Холандия. VIII, 154.
Литературни списания от ГДР, Австрия, Франция и Италия. IX, 128.
Литературни списания от ГДР, ФРГ и Франция. X, 114.

ПРЕГЛЕД

- Ангелов, Боньо — Славянски ръкописи в библиотеката на руския манастир „Панталеймон“ — Света гора (“The slayonic manuscripts of Saint Pantaleimon monastery (Rossikon) on Mount Athos” by A. -E. Tachiaos). VIII, 156.
Анчев, Панко — „Нешо Бончев“ от Иван Сестримски. X, 123.
Аретов, Николай — „Сравнително литературоведение. Восток и Запад“ от В. М. Жирмунский. II, 161.
Басева, Соня — „Чехи и българи — културни взаимоотношения“ от Зденек Урбан. V, 157.
Банков, Трифон — „Киприан. Старобългарски и староруски книжовник“ от Невена Дончева-Панайотова. VI, 190.
Бояджиев, Пирин — „Българо-румънски литературни взаимоотношения през XIX в.“, сборник. I, 176.
Вапорджиев, Веселин — „Roman im Gespräch. Beiträge aus sechs sozialistischen Ländern“. IV, 163.
Вапорджиев, Веселин — Werner Herden — „Wege zur Volkfront Schriftsteller im antifaschistischen Bündnis“. VII, 150.
Васева, Иванка — „Преводът и българската култура“, сборник. VII, 147.
Воробьев, Л. В. (СССР) — „Естетическите програми на френските и руските символисти“ от Стоян Илиев. VIII, 159.
Гетов, Георги — „Българистика и българисти“, сборник. IV, 159.
Гетов, Георги — „Партийността и активната личност в литературата“ от Георги Пенчев. I, 171.
Гърдев, Георги — „Достоевски и проблемите на българската литература“ от Ангел Анчев. VI, 194.
Делииванова, Божидара — „Философската проза“ от Хайнрих Хайне. Т. I и т. II. VIII, 163.
Дончев, Николай — „Littérature Française. Le Romantisme II — 1843—1869“ par Claude Pichois (Paris, éd. „Arthaud“, 1979). V, 162.
Дудевски, Христо — „Александър Блок и България“ от Екатерина Даскалова. I, 173.
Йорданов, Христо — „Любен Каравелов“ от проф. Л. В. Воробьев. X, 120.
Коларов, Стефан — „С величието на труда“ и „Ескизи и портрети“ от Иван Попиванов. II, 158.
Конев, Илия — Paul Cornea — „Regula jocului“. VI, 198.
Метева, Евдокия — „Лириката на Тютчев“ от Милка Бочева. V, 159.
Николова, Снежина — България в научните интереси на Константин Велики. IX, 144.
Райков, Сергей — „Българският роман след Девети септември“ от Тончо Жечев. IX, 135.
Савова, Марта — Gérard Genette — „Introduction à l'architexte“. III, 150.
Стаматов, Любомир — „Димитър Талев“ от Александър Спиридонов. IX, 141.
Стаматов, Любомир — „Никола Вапцаров. Нови изследвания и материали“, сборник. III, 144.
Тодоров, Величко — „Dějiny bulgaristiky na univerzitě Karlovy v Praze. Práce z dějin slavistiky VIII“. IV, 161.
Томова, Елена — „Славянские рукописи XV—XVI веков в научной библиотеке Московского университета (Поступления 1964—1978 годов). Опис.“ X, 125.
Цанков, Георги — „Анализи“ от Димитър Кирков. III, 142.
Цанков, Георги — „Пътищата на българските символисти“ от Стоян Илиев. VII, 144.

ПРОБЛЕМИ НА ХУДОЖЕСТВЕНИЯ ПРЕВОД

- ЛМ — Втори национален преглед на творчеството на младите преводачи. II, 123.
Васева, Иванка — Публикации по теория и история на превода и критика на теоретични трудове през 1981 г. VIII, 127.
Данчев, Андрей — Рецензии и критика на преводната проза — 1981. VIII, 137.

- Друмева, Илияна — Преводната драматургия през 1981 г. VIII, 121.
 Инджов, Никола — Строители на вавилонска кула (За превода на съветската проза през 1981 г.). VI, 150.
 Константинов, Венцеслав — Някои метрически особености на Гьотевата трагедия „Фауст“ и предаването им в новия български превод. V, 138.
 Кунчев, Божидар — Преводната поезия от класически и съвременни автори. VI, 174.
 Мутафов, Енчо — Преводите на книги по изкуствата — 1981 г. VII, 117. —
 Неделчев, Михаил — Преводна белетристика от западни и неславянски литератури през 1981 г. VI, 160.
 Николов, Нино — В легендарния свят на детството. VII, 108.
 Николова-Гълъбова, Жана — „Фауст“ на Гьоте в превода на Кръстьо Станишев. IV, 102.
 Петров, Драгомир — Италианската поезия през моя литературен опит. (Поглед към типоделите на Възраждането). I, 138.
 Цанков, Георги — Наблюдения върху работата на младите преводачи от френски език. II, 126.

ХРОНИКА

- Стефанов, Христо — Априлска литературна дискусия'82. VI, 201.
 Станчев, Красимир — Средновековната българска култура — между Изтока и Запада. III, 154.

Съставила: Ивanka Манова

14690-26840

14690-26840

SOMMAIRE

Pantéléï Zarev — L'homme d'Etat grand, réaliste de la contemporanéité	3
La pensée littéraire — La IV-ème Conférence internationale des écrivains	7
* * *	
Mladène Issaëv à „La Pensée Littéraire“	10
Louko Zakhariev — Le Poète de l'optimisme (Mladène Issaëv—75 ans)	13
* * *	
Nicolai Petev — „Le monde est à ceux, qui aiment“	22
<i>Cent ans de la naissance de Ghéorgi Raïtchev</i>	
Elka Constantinova — Ghéorgi Raïtchev	27
<i>Profil</i>	
Petre Velchev — Dimitre Méthodiev	41
Vania Boïadjieva — Vladimir Golev	49
* * *	
Dimitre Tachkov — L'impressionnisme et la poésie du paysage de Cyrille Christov	53
Ralitz Markova — Le chemin de création de Rafael Alberti (pour ses 80 ans de naissance)	60
<i>A travers la pensée esthétique mondiale</i>	
Elias Canetti — Hermann Broch	90
<i>Communications scientifiques</i>	
Nicola Golev — La bulgaristique en France	98
<i>A travers la presse étrangère</i>	
Lu dans les revues littéraires d'Allemagne Démocratique, d'Allemagne Fédérale et de France	114
<i>Revue</i>	
Christo Jordanov — „Lioubène Karavelov“ par le Prof. L. B. Vorobiov	120
Panko Antchev — „Nécho Bontchev“ par Ivan Sestrinski	123
Eléna Thomova — „Manuscrits slaves de XVe—XVIe siècles dans la bibliothèque scientifique de l'Université de Moscou (Entrés durant les années 1964—1978) Catalogue“.	125
* * *	
Sommaire annuel de la revue „Litératourna missâl“ 1982	130

СП. „ЛИТЕРАТУРНА МИСЪЛ“ ПРИЕМА ЗА ПУБЛИКУВАНЕ СТАТИИ С ОБЕМ
ДО 40 СТАНДАРТНИ МАШИНОПИСНИ СТРАНИЦИ. РЪКОПИСИ, НАДВИШАВАЩИ
ТОЗИ РАЗМЕР, НЕ СЕ РАЗГЛЕЖДАТ ОТ РЕДКОЛЕГИЯТА

Адрес на редакцията: сп. „Литературна мисъл“, ул. „Чапаев“ 52,
бл. 9, 1113 София, тел. 73-31 (вътр. 39-94)

© Институт за литература
при БАН
1982
c/o Jussator, Sofia

Технически редактор *К. Иванова*

Дадена за набор на 28. X. 1982 г.

Печатни коли 8,38

Издателски коли 10,86

Подписана за печат на 20. I. 1983 г.

Тираж 1640

Коректор *Ел. Котева*

Формат 700/1000/16

Изд. нисекс 9030

Печатница на Издателството на Българската академия на науките
1113 София, ул. „Акад. Г. Бончев“

Поръчка № 43